

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Selontekoa tarkastellessa, on hyvä huomioida erilaiset maahanmuuttajaryhmät; työperäiset maahanmuuttajat, turvapaikanhakijat, kiintiöpakolaiset. Myös maahanmuuttajien omat huomiot esimerkiksi kotoutumisajan kestosta olisi hyvä huomioida. Nopeuttaako kotoutumisajan lyhentäminen todellisuudessa kotoutumista vai päin vastoin? Käytännön työstä on paras kokemus niillä, jotka toimivat kotouttamisessa ns. ruohonjuuri tasolla.

Työllistämistä tukevien toimenpiteiden parantaminen on hyvä uudistus. Moni yritys olisi valmis palkkaamaan maahanmuuttajia, jos siihen saisi alkuvaiheessa taloudellista tukea. Voisiko kotoutumiskoulutuksia myös muuttaa tulevaisuudessa enemmän työelämä painotteisiksi esimerkiksi niin että osa koulutuksesta olisi työssä oppimista.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Maahanmuuttajataustaisten työllistymistä hidastaa usein puutteellinen kielitaito. Tämä aiheuttaa sen, että ammatteihin vaadittavat pätevyudet kuten esimerkiksi työturvallisuuskortti tai hygieniapassi sisältää niin vaikeaa kieltä, että niiden suorittaminen on liian monimutkaista heikolla kielitaidolla varustetulle henkilölle. Ammattitaito pitäisi pystyä näyttää jonkinlaisena ammattikokeena.

Kotoutumisajan lyhentämisestä tulevat kärsimään erityisen heikossa asemassa olevat maahanmuuttajat. Luku- ja kirjoitustaidottomille (omalla äidinkielellään) yhden tai kahdenkin vuoden mittainen kotoutumisaika on täysin epärealistinen. Siinä ajassa on mahdotonta oppia vaadittava kielitaito, omaksua maan tavat ja oppia hoitamaan asiat itsenäisesti.

KV-suojelun perusteella maahan tulevat pitäisi velvoittaa pysymään kotoutumisaika siinä kunnassa mihin heille on kuntapaikka osoitettu. Tämä hidastaisi maahanmuuttajien valumista kasvukeskuksiin ja takaisi kunnille, että vastaan ottoon laitettu aika ja resurssit eivät valuisi hukkaan.

Kotouttamispolitiikkaa tulisi selkeyttää ja yhdenmukaistaa niin käsitteiden, viranomaisvastuiden kuin palveluidenkin suhteen. Pitäisi laatia kaikkia koskeva, yhdenmukainen ohjeistus kotouttamisesta ja sitouttaa myös maahanmuuttajat kotoutumiseen.

Kunnille maksettavat tuet tulisi korvamerkitä kotouttamistyöhön, jotta ne siihen myös käytettäisiin.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

7.2 Yrityksiä jotka ovat halukkaita työllistämään maahanmuuttajia pitäisi tukea alkuvaiheen palkkakustannuksissa tai antaa kannustinrahaa jos palkkaa maahanmuuttajan. Lisätä maahanmuuttajien mahdollisuutta näyttää ammattiosaaminen vaikka kielitaito olisikin vielä puutteellinen. Tietosuojan keventäminen niin, että asiakasta auttavien viranomaistahojen on mahdollista saada asiakkaan työllistymiseen liittyviä tietoja (esim mahdollisuus palkkatukeen) helpommin. Yhtenäiset tietojärjestelmät maahanmuuttotyön toimijoille, jotta tietoa voidaan siirtää helpommin toimijalta toiselle. Työharjoittelut ja kielen oppiminen työn kautta suurempaan rooliin kotoutumiskoulutuksissa.

Työttömyysetuudella omaehtoisessa koulutuksessa olevien taloudellinen tukeminen niin ettei putoa työmarkkinatuki ajan loputtua opintotuelle, koska tämän myötä moni jättää opiskelut kesken.

7.3 Kiintiöpakolaisille yhdenmukainen, valtakunnallinen alkuvaiheen terveystarkastus vastaavalla tavalla kuin turvapaikanhakijoilla on .

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Kuntapaikkoja myönnettäessä, turvattava riittävä rahoitus kunnille kuntapaikoille tulevien KV-suojelua saavien osalta. Laskennallisiin korvauksiin perustuvaa rahoitusjärjestelmää ei tule vaarantaa ja esim tulkkaukset korvattava edelleen 100%.

Sitouttaa KV-suojelun perusteella kuntapaikan saaneet maahanmuuttajat jäämään kuntaan kotoutumisajaksi. Muualle muuttaminen vain perustellusta syystä (esim erikoissairaanhoidon tarve).

Yhteiskuntaorientaatio pakolliseksi kotoutumisen alkuvaiheessa.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Huomioidaan ohjauksessa ja neuvonnassa luku- ja kirjoitustaidottomat maahanmuuttajat ja panostetaan heidän henkilökohtaiseen ohjaukseen. Tähän kunnille korvamerkittyä tukea, jotta

tarvittavat ohjaus- ja neuvontapalvelut voidaan järjestää ja resursoida. Lisätään yhteiskuntatietoa myös luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen sekä kotoutumiskoulutuksiin.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

10. Yhtenäinen kotoutumisohjelma on hyvä ajatus, mutta siinä pitää ottaa huomioon kotoutuvan tausta ym kotoutumiseen liittyvät asiat sekä kotouttavien paikkakuntien erilaisuus kotoutumispalveluiden osalta. On suuri ero kotouttaa henkilö pieneen kuntaan, missä palveluja (kuten Kela, TE-palvelut) on lakkautettu tai ne on siirretty verkkoon, kuin että kotoutat isoon kaupunkiin missä palvelut on saatavilla. Myös pitkät välimatkat ainakin täällä pohjoisessa ovat haaste alkuvaiheen kotouttamisessa.

Palvelujärjestelmän väliltä poistettava tiettyjä asioita koskeva tietoturva, jotta viranomaistyö tulee joustavammaksi. Esimerkkinä pienen kunnan pakolaisohjaajalle ei ole annettu Kelasta asiakkaan asiaa koskevia tietoja, vaan on pyydetty että sosiaalitoimi ottaa yhteyttä. Meillä maahanmuuttajat eivät ole automaattisesti sosiaalitoimen asiakkaita.

10.1 Jos kotoutumisaikaa lyhennetään 1 vuoteen, B1.1 tason kielitaito vaatimus on utopiaa. Varsinkin pakolaisten keskuudessa on paljon omalla kielellään luku- ja kirjoitustaidottomia, usein eri sairauksista kärsiviä henkilöitä, joiden kohdalla ei puhuta vuoden tai kahden kotoutumisajasta.

10.2 Jos maahanmuuttaja toistuvasti kieltäytyy osallistumasta (tai on runsaasti perusteettomia poissaoloja) hänelle tarjottuihin kotoutumislain mukaisiin palveluihin, siitä pitäisi olla jonkinlainen sanktio.

10.3 Kotoutumiskoulutuksiin pitäisi saada valtakunnallisesti yhteneväiset laatukriteerit ja sisällöt. Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutukseen tulisi määritellä sen vähimmäiskesto ja saavutetun kielitaidon vähimmäisvaatimus. Valtakunnallisesti yhteneväinen loppukoe. Vapaan sivistystyön koulutuksen järjestämisen rahoitus selkeämmäksi, jotta siitä maksettavat valtionosuudet kohdistuisivat oikein.

10.3.3 Kotoutumiskoulutuksiin valtakunnallisesti yhteneväinen päättöarviointi esimerkiksi järjestämällä loppukoe.

10.4 Ylitornion kunta ei kannata tarkastusvaliokunnan esittämää kotoutumisajan lyhentämistä yhteen vuoteen. Kotoutuminen vie maahanmuuttajan taustasta riippumatta enemmän kuin yhden vuoden. Kaikkein heikoiten edistyvät tarvitsevat vahvaa tukea perustaitoihin usein useiden vuosien ajan. Näistä mainittakoon kielen oppiminen, arjen taitojen omaksuminen sekä suomalaisen yhteiskunnan byrokratian ymmärtäminen.

10.5 Pienissä kunnissa, eri puolella Suomea, tapahtuvaan kotouttamiseen tulee panostaa, jotta maahanmuuttajat eivät keskittyä pelkästään kasvukeskuksiin ja pääkaupunki seudulle. Yritetään välttää Ruotsissa jo olevat ongelmat maahanmuuttajien liiallisen samassa paikassa asumisen hajottamisella. On kaikkien kansalaisten etu, että maahanmuuttajat eivät asetu vain kaupunkeihin joissa palvelut ovat jo entisestään ruuhkautuneet. Pienillä ja keskikokoisilla kunnilla on tarjota usein erittäin hyvät edellytykset kotoutumiseen. Täällä asukkaat tunnetaan henkilökohtaisesti ja maahanmuuttajien hyväksi tehdään yhteistyötä myös yli kuntarajojen sekä kolmannen sektorin kanssa. Moniin kuntiin on jo luotu hyvät ja toimivat kotoutumistyön rakenteet ja näiden rahoitus ja resurssit tulee turvata jatkossa.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

-

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Usein varsinkin pienempien paikkakuntien järjestöillä on vaikeuksia toiminnan rahoituksessa ja olisikin hyvä, jos rahoituksen haku- ja raportointimenettelyä yksinkertaistetaan. Erilaiset maahanmuuttajien järjestötoiminnan tukemiseen liittyvät hankkeet ja avustukset ovat verrattain vähäisiä ja usein niihin vaaditaan myös omarahoitus osuutta. Eri toimijoiden roolit olisi hyvä myös selkeyttää, jotta viranomaisille kuuluvat tehtävät eivät siirry kolmannelle sektorille ja päin vastoin.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Maahanmuuttajien osallisuuden lisääminen palveluita kehitettäessä on hyvä ajatus. Samoin kouluttaa erikielisiä asiantuntijoita kotoutumiseen liittyvissä teemoissa. Avoin, selkeä ja hyvä viestintä maahanmuuttoon ja -muuttajiin liittyvissä asioissa tärkeää.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Kotoutumista ei nopeuteta sillä, että aikaa lyhennetään mutta kielitaitovaatimus säilytetään samana. On täysin epärealistista ajatella, että vuodessa tai kahdessa kaikki maahanmuuttajat saavuttavat nyt asetetun B1.1 kielitaitotason. Kotoutumisessa on otettava huomioon maahanmuuttajan tausta, mahdollinen pakolaisuus ja sen aiheuttamat traumat, perhetilanne, terveystilanne ym asiat jotka hidastavat kotoutumisprosessia. Jo päätyminen kylmään ja talvella pimeään pohjolaan on suuri shokki monelle maahanmuuttajalle.

Kotouttamisen kokonaisvastuun siirtäminen kunnille ja palveluiden riittävän tarjonnan takaaminen myös haja-asutus seuduilla on otettava huomioon. Esimerkkinä kotoutumiskoulutukset joita ei pystytä järjestämään haja-asutus seuduilla samalla volyymillä kuin kasvukeskuksissa vähäisen maahanmuuttaja määrän sekä pitkien etäisyyksien takia. Suomessa lähes kaikille aloille tarvittavan ammattikoulutuksen hankkiminen vaatii lähes aina maahanmuuttajan poismuuttoa haja-asutusalueelta, koska koulutusmahdollisuuksia ei ole eikä julkinen liikenne toimi vuorojen lakkautusten takia. Tässä vaadittaisiin tukea työnantajille esimerkiksi oppisopimuspaikkojen mahdollistamisessa.

Kuitenkin myös pienillä paikkakunnilla on mahdollisuus elää hyvää elämää ja kotoutua ja aina on myös niitä jotka eivät halua muuttaa suuriin kaupunkeihin tai kasvukeskuksiin. Jos palvelut pienillä paikkakunnilla toimivat ja niihin panostetaan, kotoutuminenkin on helpompaa.

Kun kotouttamispolkua yksinkertaistetaan ja eri viranomaistahot tekevät joustavaa yhteistyötä maahanmuuttaja keskeisesti, on kotouttaminenkin helpompaa.

Hasa Anne
Ylitornion kunta - pakolaisten vastaanotto